

Vergaderjaar 2023–2024

27 062

Alleenstaande minderjarige asielzoekers

Nr. 138

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 januari 2024

Ten aanzien van de opvang van minderjarige vreemdelingen heeft het lid Podt op 6 april 2023 een motie ingediend¹ waarin wordt verzocht om de Kamer ieder kwartaal te informeren over de stand van zaken ten aanzien van de opvang van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv). Deze brief is een opvolging van de laatste stand van zaken amv waarover op 10 november 2023² voor het laatst aan uw Kamer gecommuniceerd is. In deze brief ga ik in op zaken die momenteel spelen rondom de opvang van amv. Om een volledig beeld te schetsen van de situatie, ga ik voorts in op de instroom van amv. Tot slot komt deze brief tegemoet aan de toezegging aan het lid Podt (D66) in het mondelinge vragenuur van 19 april 2022 om, in reactie op de motie Bisschop, ook in te gaan op de leefomstandigheden van kinderen in Ter Apel.

Stand van zaken amv

Zoals bekend is de druk op de asielopvang al lange tijd hoog. De piek van de asielinstroom hield in 2023 langer aan dan verwacht, waarbij met name de toegenomen instroom van amv in 2023 opvallend was.³ In totaal dienden in 2023 5.804 amv een eerste asielaanvraag in, tegenover 4.207 in 2022, een stijging van 38 procent. Dit betreft met name Syrische (48 procent), Eritrese (18 procent) en Somalische amv (8 procent).⁴ De

¹ Kamerstukken II 2022/23, 19 637, nr. 3089.

² Kamerstukken II 2023/24, 19 637, nr. 3174 (Kamerbrief). In deze brief is de Kamer geïnformeerd dat de maatregel om amv vanaf 17 jaar en 9 maanden vervroegd door te plaatsen naar reguliere opvanglocaties van het COA gecontinueerd wordt, totdat er voldoende structurele opvangplekken voor amv beschikbaar komen en daarmee het continueren van deze maatregel niet meer nodig wordt geacht.

³ Op 22 december 2023 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek naar de verhoogde instroom van amv in Nederland: Kamerstukken II 2023/2024, 27 062, nr. 137 (Kamerbrief).

⁴ <https://ind.nl/en/about-us/statistics-and-publications/asylum-trends>.

verwachting is dat de trend van verhoogde instroom amv in 2024 zal doorzetten.

Het feit dat enerzijds de instroom van amv hoog blijft en anderzijds gemeenten onvoldoende structureel inzetbare opvangplekken (langer dan 3 jaar) voor amv beschikbaar stellen (zowel in de asielprocedure als voor amv statushouders), in combinatie met de voorraden bij de IND en de bestaande barrières bij vertrek, maakt dat de druk op de opvang van deze groep aanhoudt en verslechtert.

Ik ben het COA zeer erkentelijk voor de onvermoeibare inzet waardoor, ondanks de verhoogde instroom, alle amv opvang kon worden geboden. Tegelijkertijd erken ik dat tijdelijke opvanglocaties in veel gevallen een lager kwaliteitsniveau hebben dan gewenst, denk bijvoorbeeld aan hotels waar momenteel grote aantallen amv worden opgevangen maar die niet de gewenste voorzieningen hebben voor deze doelgroep. Het COA blijft zich hard inzetten om voldoende geschikte en duurzame locaties te vinden om iedere bewoner een goede plek te geven.

Tot dit gelukt is zet het COA de (tijdelijke) maatregelen voort, waarbij het onvermijdelijk is dat amv in noodopvang worden geplaatst en amv vanaf 17 jaar en 9 maanden vervroegd worden doorgeplaatst naar reguliere opvanglocaties van het COA.

Amv zijn, net als alle andere kinderen die in de asielopvang verblijven, een onderdeel van de groep die het COA beschouwt als kwetsbaren. Het uitgangspunt van het COA is dat amv zo min mogelijk verhuisbewegingen maken. Het COA houdt hier binnen hun plaatsingsbeleid zoveel mogelijk rekening mee. Echter is het zo dat, gezien de huidige druk op de asielopvang, dit in de praktijk regelmatig niet mogelijk is. Deze groep wordt overigens niet in de tijdelijke gemeentelijke opvang (TGO's) opgevangen.⁵

Het aanhoudend tekort aan voldoende, structureel inzetbare opvangplekken voor amv bij het COA en Nidos is uitermate zorgwekkend. Het COA heeft slechts een zeer beperkt aantal nieuwe opvanglocaties voor amv in het verschiet in de eerste maanden van 2024. Ik blijf gemeenten met klem oproepen om deze groep kwetsbare jongeren zo snel mogelijk passende opvang te bieden. Ook heeft Nidos dringend kleinschalige opvanglocaties voor amv met een verblijfsvergunning nodig. Hierbij wil ik nogmaals benadrukken dat het opvangen van amv met een verblijfsvergunning in deze kleinschalige opvanglocaties meetelt voor de taakstelling huisvesting vergunninghouders van de betreffende gemeente.

De druk op de kleinschalige opvang (hierna: kso) van Nidos is tweeledig: het is zowel het gevolg van onvoldoende gerealiseerde kso-plekken als vertraagde uitstroom uit de kso. Amv van 15 jaar en ouder, aan wie een asielvergunning wordt verleend (amv statushouders), worden opgevangen en begeleid door Nidos en haar contractpartners in de kso tot hun 18e levensjaar, of langer als zij gebruik willen maken van de verlengde opvang tot maximaal 21 jaar. Er is momenteel een tekort aan kso-plekken, waardoor amv met een status op een wachtlijst worden geplaatst en, totdat er een plek vrijkomt in de kso, noodgedwongen langer in de COA-opvang moeten verblijven. Daarnaast slaagt een deel van de gemeenten er niet in om tijdig te voorzien in huisvesting voor ex-amv met een vergunning (en hun mogelijk nareizende familieleden). Het gevolg is dat deze statushouders van 18 jaar en ouder noodgedwongen langer door

⁵ Kamerstukken II 2022/23, 19 637, nr. 2999 (Kamerbrief). Reactie motie lid Koekoek (Kamerstuk 19 637, nr. 2889).

Nidos moeten worden opgevangen, terwijl ze eerder al hadden kunnen uitstromen naar huisvesting in de gemeente.

Om te verkennen hoe de opvang- en huisvestingsopgave van (ex-)amv statushouders versneld kan worden, vinden er gesprekken plaats tussen mijn departement, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de VNG, het COA en Nidos.

Leefomstandigheden amv in Ter Apel

In Ter Apel is de eerste opvang voor asielzoekers georganiseerd; dit geldt voor volwassenen, maar ook voor kinderen in gezinnen en amv van 15 jaar of ouder. Amv jonger dan 15 worden in de regel door Nidos in een opvanggezin geplaatst.

De laatste maanden is de groei van het aantal amv onder de 15 echter fors en wordt meer een beroep gedaan op opvang bij het COA voor deze doelgroep.

Geen amv of kind hoeft buiten de opvang te slapen. De beperkte capaciteit heeft wel gevolgen voor onder andere de kwaliteit van de begeleiding en faciliteiten ter ondersteuning van de amv. Dit is schrijnend. Alle inzet is er dan ook op gericht om hierin zo snel mogelijk verandering te brengen. Hiertoe heb ik veel contact met het COA, de medeoverheden en Nidos. Zo wordt gezocht naar doorstroommogelijkheden en extra opvangplekken voor specifiek amv, maar ook voor bijvoorbeeld gezinnen met kinderen. Om de benodigde opvangplekken te realiseren is medewerking van gemeenten noodzakelijk. Naast de reguliere begeleiding is extra personeel ingezet (straatcoaches en interculturele coaches) in Ter Apel om de amv mentaal te ondersteunen.

Amv op de locatie Ter Apel verblijven normaal gesproken maar kort in Ter Apel, en gaan daarom op locatie niet naar school. Aangezien het verblijf nu vaak langer dan gewenst is, is COA op eigen initiatief gestart om drie ochtenden in de week Nederlandse les aan te bieden als een vorm van dagbesteding. Dit staat niet gelijk aan volwaardig onderwijs.

Ter ontlasting van Ter Apel plaatst het COA momenteel versneld amv door waar dat mogelijk is, zelfs als de procedure nog niet geheel is afgerond. Daarnaast worden waar mogelijk amv van 17 jaar en negen maanden doorgeplaatst naar reguliere locaties. Mede door deze maatregelen en een afnemende instroom van amv (hetgeen in deze tijd van het jaar gebruikelijk is) is de laatste weken het aantal amv in Ter Apel fors gedaald. Desondanks blijft de bezetting op de amv-opvangvoorzieningen nog steeds onverdeeld hoog.

Jeugdzorgplus

Mijn ministerie is al langere tijd in gesprek met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het COA, Nidos en de VNG, gericht op het verbeteren van het jeugdzorg-aanbod voor amv. Geconstateerd moet worden dat het huidige aanbod voor amv ontoereikend is. Medio 2023 is door de VNG een aanbestedingsprocedure gestart om het jeugdzorgplus-aanbod voor amv te concentreren bij één of twee aanbieders. Door het aanbod op deze manier te concentreren kan sneller en effectiever kennis worden opgebouwd voor passende zorg over deze doelgroep. Het streven is dat de gegunde partijen in het voorjaar van 2024 het aanbod van jeugdzorgplus kunnen opstarten.

Ten slotte

Het streven is en blijft om zo spoedig mogelijk terug te keren naar een stabiele opvangcapaciteit voor amv, zodat elke amv niet alleen adequaat kan worden opgevangen, maar ook de begeleiding kan worden geboden die hij of zij nodig heeft. De komende periode is de inzet daarom gericht op duurzame maatregelen voor de langere termijn en om meer grip te krijgen op migratie in het algemeen en op deze groep in het bijzonder.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg